

Філасофска-матэматычны сінтэз

Анцыповіч М.В.

Беларускі нацыянальны тэхнічны універсітэт

Гістарычна філасофія і матэматыка ўзнікалі дзякуючы высілкам чалавечага духа ў спробах высвятліць магчымасці і шляхі ў адшуканні і ўразуменні ісціны. На працягу доўгага часу існавання філасофія і матэматыка ўступалі ў складаныя ўзаемаадносіны - ад поўнага зліцця да супрацьпастаўлення.

Упершыню крызіс адносін паміж філасофіяй і матэматыкай адбыўся ў V стагоддзя да н.э. ў выніку адкрыццяў несумеранасці дыяганалі квадрата і яго боку. Другі узнік на прыканцы XVII – на працягу XVIII стагоддзяў пры абгрунтаванні злічэння бясконца малых (гэтая тэорыя звязана з імёнамі Н'ютана і Лейбніца). Трэці крызіс пачаўся з развіцця тэорыі множнасцяў, якая была распрацавана Г.Кантарам у другой палове XIX ст., і доўжыцца да нашых дзён.

Сучасная сітуацыя ў духоўнай культуры ў адносінах да матэматычных ведаў характарызуецца распадам адзінага поля тэарэтызавання на тры самастойныя, хоць і шчыльна звязаныя паміж сабою вобласці: уласна матэматыка, філасофія матэматыкі і ўласна філасофія. Філасофска-матэматычны сінтэз, несумненна, адносіцца да трэцяй вобласці.

Філасофія і матэматыка з'яўляюцца паняццёвымі і моўнымі спосабамі здумлення. Калі філасофія жыве ў стыхii натуральнай мовы, то матэматыка для сваіх мэтаў стварае спецыяльную, штучную мову. Імкненню філасофіі да абгрунтавання сваіх ідэй адпавядае выкарыстанне ў матэматыцы доказнасці як найважнейшай і неабходнай працэдуры праверкі ісцінасці выказванняў. Задача філасофіі - канкрэтызаваць матэматычныя сімвалы, напоўніць іх жыццёвым зместам. Філасофія матэматыкі прадугледжвае разгляд праблем, якія адносяцца да матэматыкі, але якія выходзяць за яе рамкі і якія патрабуюць светапоглядна - метадалагічных устаноў.

У сучасных абставінах філасофскае асэнсаванне грунтоўных пытанняў развіцця матэматычных ведаў адлюстроўвае дыялектычныя суадносіны паміж дакладнай прыродазнаўчай навукай і абстрактна-тэарэтычнымі гуманітарнымі дысцыплінамі. Гэтая справа набывае адпаведныя вартасці ва ўмовах тэхнакратычнага развіцця сацыяльнай сістэмы. Філасофска-матэматычны сінтэз з'яўляецца сродкам стварэння спрыяльных умоваў далейшай гуманізацыі навукова-тэхнічнага прагрэсу, эфектыўнага вырашэння глабальных тэхнагенных праблемаў сучаснага чалавецтва.